

Co se do kapes nevešlo

Svatopluk Káš

Svatopluk Káš

Co se do kapes nevešlo

Svatopluk Káš

Co se do kapes nevešlo

První vydání v elektronické verzi
Anekdoty a historky z medicínského prostředí
sebral, upravil a sbírku uspořádal MUDr. Svatoopluk Káš
Ilustrace z archivu Jiřího Wintera
Vydalo nakladatelství Galén, Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5
Editor nakladatelství Lubomír Houdek
Šéfredaktorka nakladatelství Soňa Dernerová
Odpovědná redaktorka Alena Regalová
Sazba Petra Veverková
První vydání
G 331020

Kniha byla vydána v roce 20. narozenin nakladatelství Galén.

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

© Svatoopluk Káš, 2013

Illustrations © Jiří Winter-Neprakta, heirs, 2013

© Galén, 2013

ISBN 978-80-7492-009-7 (PDF)

ISBN 978-80-7492-010-3 (PDF pro čtečky)

Obsah

Předmluva	7
Obory teoretické	9
Obory interní.....	37
Dermatologie	65
Dětské lékařství.....	69
Neurologie	77
Psychiatrie.....	101
Obory chirurgické	125
Ortopedie.....	153
Gynekologie a porodnictví.....	161
Oční lékařství.....	171
Lékařství ušní, nosní a krční	177
Zubní lékařství.....	189
Historky vojenské	201
Praktičtí lékaři	205
Jmenný rejstřík.....	213

Předmluva

Když jsem v roce 2008 dopsal čtvrtý díl svých historek Z Aeskulapovy kapsy, myslel jsem si, že je to konec, že zásoba mých historek je víceméně vyčerpána. Jak se však ukázalo, objevil jsem ve svém archivu další náměty, a hlavně spousta kolegů mi poslala ještě další příběhy a povídky, z nichž se zrodila další knížka – Z Aeskulapovy páté kapsy –, která vyšla v roce 2011. A tu už jsem považoval za opravdu konečnou.

Ale k mému překvapení jsem dostal od řady přátel další historky, které vydaly na další knížku, tentokrát již ne tak obsáhlou, a poslal jsem ji opět do nakladatelství Galén. Knižka bude útlejší, její řazení bude podobné jako u všech mých předchozích, tedy opět podle jednotlivých oborů, a doufám, že i ona bude vlídně přijata čtenáři, tak jako moje předchozí dílka.

A opět je to vlastně dílo, na kterém se podílela spousta nejrozumnějších přispívatelů, kterým všem moc děkuji za pomoc. Někteří mně historky sdělili ústně, někteří zaslali písemně, některé jsem použil z jejich vyprávění, vždy s jejich předchozím souhlasem. Ale bez jejich pomoci by tato knížka nikdy nemohla vyjít.

Svatopluk Káš

Obory teoretické

Ze začátků české lékařské fakulty

Pozdější profesor historie lékařství na nově otevřené lékařské fakultě MUDr. Ondřej Schrutz začínal svou pedagogickou dráhu na fakultě jako asistent profesora Václava Steffala v Anatomickém ústavu.

O tom, proč musel odejít Schrutz z anatomie, vypravoval profesor Jiřímu Brdlíkovi pozdější kladenský primář chirurgie profesor Bohuslav Niederle starší.

Bylo to v osmdesátých letech 19. století. Tehdy byly v Čechách velmi napjaté politické poměry. Národ se rozdělil prakticky na staročechy a mladočechy, čeští studenti vysokých škol patřili v drtivé většině k té pokrokovější, mladočeské části. I studentské spolky se rozdělily. Byl zde Akademický čtenářský spolek (AČS), jeho členům se říkalo »ačesáci«, v němž se sdružovali hlavně přívrženci staročeků, a novější akademický spolek, Slavie, v němž vládli mladočeši.

Jednou na přednášku z anatomie asistenta Schrutze přišel i medik Mastný, člen AČS. Ostatní studenti s ním jako se zrádcem nechtěli sedět a hromadně všichni odešli. Za Schrutzem přišla delegace spolku Slavie se žádostí, aby nepřednášel. V sále zůstali jen dva posluchači včetně onoho medika Mastného. Asistent Schrutz byl v rozpacích, nakonec ustoupil a nepřednášel. Mastný si stěžoval a akademický senát rozhodl, že Schrutz byl povinen přednášet, protože jak praví známé latinské přísloví, »tres faciunt collegium«, a suspendovali ho.

Schrutz se pak věnoval historii lékařství a během doby se domohl pro tento obor samostatné stolice.

Ještě z dob starého c. k. mocnářství

První profesor zoologie na pražské lékařské fakultě po jejím osamostatnění v osmdesátých letech 19. století byl Antonín Frič. Byl to Purkyňův žák, syn českého politika a bratr Josefa Václava Friče, revolucionáře a rebela proti Jeho Veličenstvu.

Když mělo dojít k jeho jmenování dvorním radou, rakouské úřady naléhaly, aby se vzdal předsednictví Husova fondu, které již dlouho zastával. Předsednictví českého spolku, nesoucího jméno »kacíře«, se zdálo rozhodujícím vídeňským osobnostem neslučitelné s funkcí dvorního rady.

Ale profesor Antonín Frič neustoupil a prohlásil, že dává přednost být předsedou spolku, jenž nese jméno »kacíře«, než být dvorním radou nesoucím jméno Jeho Veličenstva.

A tak přes všechny své zásluhy zůstal pouhým profesorem. U většiny pokrokové části národa však získal úctu a obdiv.

Příliš těžké požadavky

Akademičtí malíři, kteří chtěli učit kreslení na středních školách, museli v předválečné době skládat zkoušku z anatomie. Tu zkoušel i profesor MUDr. Karel Weigner z pražského Anatomického ústavu. Byl sice na tyto studenty mírný, ale i jeho shovívavost měla své meze.

Jednou se mladému malíři opravdu nedařilo, plaval hrozným způsobem. Tak mu dal zkoušející záchrannou otázku: Prsy, zevní znaky a funkce. Po chvíli přemýšlení malíř prohlásil, že prsy mají tvar komolého kužele.

»No, zřejmě jste z kubistické školy, ale budiž. A jaká je jejich funkce?«

Ticho.

Tak se Weigner pokusil pomáhat: »Malé děti je nemají, muži je sice někdy mají, ale málo vyvinuté, dospělé ženy ano. Tak k čemu jsou?«

»No, aby bylo vidět, že je to žena. Aby se líbila mužům. Bez nich by si ji žádný malíř nevzal jako modelku.«
A tentokrát Fillův žák zkoušku neudělal.

Karnevalová písnička

Při tradičních předválečných karnevalech, které pořádal Spolek českých mediků, byly velmi populární popěvky, které skládali – většinou anonymně – medicinaři na své pány profesory. Mnoho se jich nezachovalo. Jedním z těch, které se dochovaly, jsou verše na tehdejšího rektora, profesora anatomie MUDr. Karla Weignera. Popěvek se zpíval se na melodii studentské písně *Gaudeamus igitur*. Autor slov je neznámý.

*Máme prima rektora
Magnificenc Weignera
Na plese byl protektorem
Všechny dívky proved' kolem
Neb jest velký demokrat*

Zde je i narážka, že byl mimo svou rektorskou funkci i starostou Vinohrad za Národně demokratickou stranu.

Sahara

V pražském Anatomickém ústavu profesora MUDr. Karla Weignera pracoval jako demonstrátor jeden medik, budeme mu říkat třeba Kubíček. Před rigorózní zkouškou z anatomie, což byla nejobávanější zkouška prvního rigoróza, byl jaksepatří utrápený.

Profesor Weigner, když ho takhle utrápeného chvíli pozoroval, se ho zeptal: »Tak co, Kubíčku, jak se na tu zkoušku připravujete?«

»Zajisté se připravuji, pane profesore,« zazněla uctivá odpověď, »učím se, učím, ale v hlavě je to samá poušť...«

Weigner se ho otcovsky pokoušel uklidnit: »No, snad se v té poušti nějaká ta oáza najde, ne?«

»Což o to, pane profesore, to jistě... Ale jen jestli ji tam ten velbloud najde?«

Přereknutí

Profesor anatomie pražské lékařské fakulty a jeden z předních funkcionářů Československé obce sokolské MUDr. Karel Weigner slavil šedesátiny. Velká společenská událost. Mezi slavnostními řečníky byl i starosta Československé obce sokolské MUDr. Stanislav Bukovský. V projevu v posluchárně Anatomického ústavu hřímal: »Profesor Weigner vyrostl nejen do výšky (měřil 197 cm), ale rostl i do šířky...« Myslel to samozřejmě obrazně, po duševní stránce, jinak byl Weigner štíhlé postavy, ale vzbudilo to v sále bouřlivý smích, a smál se i Weigner. Ten nejvíc.

Účast na pohřbu T. G. M.

14. září 1937 zemřel první prezident ČSR Tomáš Garrigue Masaryk. Měl nádherný pohřeb, jeho uspořádání se ujali vojáci, neboť šlo i o vrchního velitele naší armády. Byla povolena účast jen jednoho tisíce civilních osob, zástupců různých organizací. Karlovu univerzitu zastupoval její rektor profesor MUDr. Karel Weigner.

Smuteční průvod se ubíral z Hradčan přes Klárov, Pařížskou třídou na Staroměstské náměstí, přes Václavské náměstí k Muzeu a k tehdejšímu Wilsonovu nádraží. Byl to pěkný kus cesty. Profesor Weigner byl již vážně nemocen, ale nechtěl od této čestné povinnosti ustoupit. Na určených místech mu musel být opakovaně podán připravený lék.

Za dva měsíc po této zátěži pan profesor zemřel.

Zkouška u Borovanského

Profesor anatomie na pražské lékařské fakultě MUDr. Ladislav Borovanský při rigorózních zkouškách vstoupil ráno do pitevny, kde už postávali pobledlí studenti. Šel v doprovodu asistentů a svého věrného zřízence pana Pulkrábka, který nesl táč s velkou konvicí kávy, šálkem a stovkou cigaret partyzánek. Kávu a kuřivo pan Pulkrábek během zkoušek stále doplňoval. Sirky nebyly zapotřebí, vlastně jen jedna, a to k první cigaretě. Další cigarety připaloval od dohořívajících nedopalků, které pan profesor zastrkoval vždy do papírové špičky.

Každý medik dostal za úkol vypreparovat určitou část těla a pak profesor tahal za jednotlivé struktury či na ně ukazoval, a kandidát buď věděl, nebo hádal. Teprve po mnoha hodinách došlo ke zkoušce teoretické. Nejobávanější byly mozkové dráhy, oblíbená otázka pana profesora. Zde asistenti obvykle provozovali za jeho zády akrobatickou pantomimu. Když to zkoušený medik pochopil a pan profesor nepostřehl, bylo vyhráno. Ale snadné to nebylo. Zkouška z anatomie skončila často neúspěchem.

Foramen per dratum

Při praktikách v Anatomickém ústavu, tedy při pitevních cvičeních, se podařilo jedné skupince pitvajících přetříznout šlachy musculus suprascapularis. To je velká chyba.

Co teď?

Medici tedy vyvrtali malý otvůrek v lopatce, tím protáhli úpon šlachy a zafixovali ji na zadní straně tenoučným drátkem.

Vedoucí pitev pan docent Linc přišel, koukal se a divil, co je to za anomální úpon, to by bylo snad nejlepší vyfotografovat. I zavolal vládce ústavu pana profesora Borovanského. Ten se podíval, ani nemukl, jen kývl na docenta Lince. Vyšli spolu na chodbu. Za dveřmi jen

procedil přes svou nezbytnou cigaretu: »Nic nefotografuje. To je foramen per dratum, Linci.«

Beneš a Borovanský

Neurochirurg profesor Vladimír Beneš strašil byl Plzeňák. Za války, když byly zavřené české vysoké školy, musel pracovat v plzeňské nemocnici jako zřízenec. Začít studium na medicíně mohl až po skončení války v roce 1945.

Nastoupil na pražskou lékařskou fakultu. V prvním ročníku učil anatomii profesor MUDr. Ladislav Borovanský. To byla velká osobnost, která ovlivnila řadu generací mediků. Mimo to byl i vášnivý kuřák, který vykouřil až stovku cigaret denně.

Mladý Beneš se o Borovanského ústav a osobně o Borovanského zasloužil hned dvakrát. Za prvé mu poskytl informaci, že u Plzně stojí na kolejích dva částečně rozbombardované a těžce poškozené vagony se sbírkami pražského Anatomického ústavu, které Němci chtěli ještě před koncem války odvézt, a za druhé tím, že vozil Borovanskému cigarety, které dostával od vojáků americké armády, kteří osvobodili Plzeň a nějakou dobu tam byli posádkou.

Rigorózní zkoušku z anatomie složil mladý Beneš bez problémů – zásluhy byly odměněny.

Nejvyšší ocenění

Profesor MUDr. Milan Doskočil, přednosta pražského Anatomického ústavu, žák Borovanského, byl přísný a velmi obávaný učitel. Mladý medik, pozdější profesor chirurgie Jiří Šnajdauf, měl z něj strach. Přesto si ho nesmírně vážil. Na jeho přednášky chodil poctivě a vynechával je jen zcela výjimečně.

Dr. Šnajdauf, už jako hotový lékař, se později svěřil profesorovi Doskočilovi, že na jeho jednu ranní přednášku přišel dokonce po celonočním flámu a tahu Prahou.

Profesor Doskočil vzal toto přiznání s humorem: »Víte, kolego, to je od medika obrovská oběť a nejvyšší uznání pro přednášejícího.«

Vzal to doslova

Praktika z pitev. První pitvy v kroužku na pražském Anatomickém ústavu. Zkouší se ruka a noha. Asistent MUDr. Miloš Grim, pozdější docent, zkoušel medika prvního ročníku z natahovačů ruky. Chtěl slyšet, že je navzájem propojuje connexus intertendineus. Student si na tento termín nemohl vzpomenout.

Asistent mu chtěl pomoci slůvkem konexe a zeptal se: »Jak se říká tomu, když má někdo styky?«

»Koitus,« odpověděl bez váhání student.

»Ale, ale,« zarazil se překvapený asistent Grim, »já to nemyslel tak doslovně.«

Rychlý anatom

Praktická zkouška v pitevně je součástí rigorózní zkoušky z anatomie. Na hradecké lékařské fakultě dala asistentka MUDr. Miloslava Lipenská jednomu medikovi vypreparovat biceps na paži. Celý korpus byl ve velmi dobrém stavu, což na anatomii nebývá běžné, a tak asistentka studenta upozorňovala: »Sval je velmi pěkně zachovalý, tak ho taky opatrně vypreparujte, ale ať vám to netrvá půl dne.«

Medik si řekl: »Když pěkně, tak pěkně, když rychle, tak rychle.«

Vzal pitevní nůž, tři energické řezy a biceps odřízl od kosti, pak jej zvedl do výše a prohlásil: »Tak, tady je ten biceps. A bylo to rychlé a netrvalo to, paní asistentko, půl dne.«

Zkoušku neudělal.

Nesmlouvavý

Profesor anatomie MUDr. Karel Žlábek, pocházející z pražské anatomické školy profesorů Weignera a Borovanského, přišel po světové válce do Brna, aby se ujal brněnského Anatomického ústavu. Přednášel výtečně, brněnskou anatomii pozvedl, ale malér byl v tom, že byl velmi přísný examinátor. Vycházel z předpokladu, podobně jako jeho učitelé Weigner a Borovanský, že anatomie je základem medicíny, a podle toho zkoušel. A také známkoval. Při rigorózních zkouškách nebyly nedostatečné z anatomie žádnou výjimkou.

A při vši té náročnosti byl vždy velmi spravedlivý, žádné protekce, přímluvy a známosti na něho neplatily. I dívky odcházely od zkoušky často s pláčem.

Jednou, když těch nedostatečných byl v semestru zvlášť velký počet a mezi jejich držiteli byly i děti některých členů učitelského sboru fakulty, vzbudilo to na děkanství nervózní reakci.

Profesor Žlábek byl pozván na děkanát a tam se mu proděkan i s některými členy učitelského sboru pokoušeli domluvit, že to procento neúspěchů je příliš velké, že by to mohlo svědčit i o ne zcela dobrých schopnostech vyučujícího.

Ale Žlábek se nedal. Když slyšel tuto poznámku, vybuchl: »Když si někteří synkové a dcerušky některých pánů docentů myslí, že projdou s malými znalostmi jen kvůli svému jménu, tak to tedy ne! Za to, že neuspěli, mohou jen nedostatečně se připravující studenti a ne neschopný profesor!«

A své nároky nezměnil a studenti se museli nakonec přizpůsobit.

Mělka a obézní

Olomoucký a později hradecký profesor fyziologie MUDr. Jaroslav Mělka nesnášel otlilé mediky a zvláště medičky. Vinil je z nadměrného příjmu potravy, jeho

slogan »Žlábek vejš« jim zněl opakovaně v uších. Do konce vinil jejich matky, že jsou zhoubou jejich zdraví, a posměšně hlásal, že čím lépe a vydatněji vaří, tím spíše jsou vražednicemi celé rodiny.

Sám byl štíhlý, možno říci až hubený.

Podobně neměly u něj žádnou výhodu ani krásné a pečlivě nalíčené studentky, spíše naopak. To o něm bylo obecně známo, i zde měl své rčení: »Na ksicht nikdy nic nedávám.«

Na rigorózní zkoušky k němu dívky chodily zásadně bez použití jakýchkoli krášlicích kosmetických přípravků.

Jednou káral studentku silnější postavy: »Nesportuješ, moc jíš, na to jednou doplatíš...«

Dívka se však bránila: »Já za to nemůžu, já jsem taková od malička, já skoro nic nejím, já jen sedím u skript a učím se.«

Mělka ji hned zarazil: »A maminka tě přitom krmí a vyvaňuje ti, že. Maminka by tu kuchyňskou vařečku měla radši místo na vaření použít na tvůj zadek, aby tě vyhnala na hřiště a běhat a běhat. Nečekej, až přijde čas, kdy na lidi otlé budeme pohlížet stejně jako na lidi opilé.«

Věčný student MUC. Flíček

Věčný student MUC. Flíček, takřka již legendární postava pražské lékařské fakulty, dospěl ve svých pětadvaceti letech k rigorózní zkoušce z fyziologie. A podstoupil ji u obávaného profesora MUDr. Viléma Laufbergera.

Vědci se zželelo již postaršího medika a chtěl mu usnadnit zvládnutí úskalí zkoušky, a tak mu dal nejlehčí otázku, na jakou si vzpomněl: Vitaminy.

Nečekal sice žádné zázraky, ale překvapilo jej, že odpověď bylo naprosté mlčení. »No tak, kolik znáte vitamínů?«

Student se nadechl a nejistě pronesl: »Ó jé, těch je moc...«

A tak profesor Laufberger neurychlil studijní kariéru věčného medika.

Rostliny lilkovité

U obávaného profesora biologie MUDr. Vladislava Růžičky, který si liboval hlavně v rostlinách (to se v biologii tehdy hodně zkoušelo), skládal jeden medik rigorózní zkoušku.

Dostal otázku: Rostliny lilkovité. Brzy bylo jasné, že neví, co to je.

Tak profesor chtěl nějaký příklad.

Rozpačité mlčení.

»Tak *solanum tuberosum* a *solanum lycopersicum*«. (*Solanum tuberosum* je latinský název pro brambor a *solanum lycopersicum* je název pro rajské jablko).

Opět mlčení.

Starý profesor se vztyčil, sepal ruce a začal naříkat: »A on chce studovat medicínu, a neví, co to je *solanum tuberosum* a dokonce ani *solanum lycopersicum*!«

A další nedostatečná se objevila v protokolu.

Neměl rád antropology

Profesor MUDr. Jan Janošík, zakladatel české vědecké anatomie, neměl rád antropology a neměl rád ani Němce.

Vykládal: »Jsou tací, říkají si antropologové...« a přidával: »To jeden takzvaný antropolog, Němec, byl přesvědčen, že podle tvaru lebky je možné určit pohlaví, stáří, a dokonce i zaměstnání i jiné věci. Jednomu takovému jsem předložil k určení lebku z našeho anatomického muzea. Ten ji pečlivě proměřil ze všech stran a nakonec prohlásil, že je to lebka muže, negra, náčelníka kmene. A nestačil se divit, když jsme mu ukázali dokumentaci, že je to lebka manželky jednoho řezníka z Podskalí. Odešel bez pozdravu a taktak že nepráskl dveřmi.«

Šťastně to dopadlo

Brněnský profesor lékařské chemie MUDr. Oktavián Wagner byl nesmírný dobrák. Byl blondýn, měl pleš a malý knírek pod nosem. Byl náruživý kuřák. Vykouřil obrovské množství cigaret, zapaloval si jednu od druhé, někdy je odložil kdekoliv a nechával je dohořet. Laboratorní stoly vypadaly podle toho.

Jednou se mu málem stalo neštěstí. Profesor si připravil den předem kyslík. Někdo však potřeboval vodík, vypustil tedy kyslík, připravil si vodík a nenapsal to tam. Wagner si chtěl před svou přednáškou zkontrolovat, zda aparatura funguje. Dal k hadici sirku a vtom nastal výbuch. Obličej měl plný krve, ze skleněné nádoby nezbylo skoro nic. Velké střepy se mu zasekly do oděvu na hrudníku a v srdeční krajině, kde měl naštěstí svou stříbrnou tašku na cigarety. Ta byla zprohýbaná a zdeformovaná.

A dobrák Wagner raději ani nepátral, kdo to zavinil...

Jak to bylo dřív?

Profesor MUDr. Oktavián Wagner, žák profesora Karla Kácla, přednášel medicím v organické chemii: »Kyslík je jeden ze základních prvků, tedy stavebních prvků lidského těla a látka nezbytná pro všechny biochemické a metabolické procesy. Kyslík objevil v roce 1774 anglický teolog, kazatel, chemik a fyzik Joseph Priestley.«

Tu se ozval ze zadních lavic posluchárny nesmělý dotaz: »A jak žili lidé předtím, než byl kyslík objeven?«

Štípkovy děti

Profesor MUDr. Stanislav Štípek, přednosta Ústavu lékařské biochemie na 1. LF UK v Praze, se dostal ke studiu medicíny velmi mladý, nastoupil již v šestnácti letech.

Velmi rychle začal fiškusovat v laboratořích Ústavu pro lékařskou chemii. Jednou tehdejší asistent MUDr. a RNDr. Břetislav Večerek, pozdější přednosta ústavu, přišel za ním do laboratoře a říkal mu, že ho venku hledají nějaké děti: »Hned je vyhod'te, ať nás moc nezdržují, tady je laboratoř.«

Mladý demonstrátor tedy vyšel ven, aby se podíval, kdo to je... A oni to byli jeho kolegové z kroužku. A on mezi nimi vypadal ještě jako jeden z nejmladších.

Zedník

Profesor MUDr. Stanislav Štípek, přednosta Ústavu lékařské biochemie na 1. LF UK v Praze, velmi rád pracuje i manuálně na své chalupě. Pochází z venkova, ze statku, a tak se k tomu pochopitelně zručně staví. Pouští se do všech řemeslnických prací, a to velice úspěšně.

Jednou přehazoval před svou chalupou písek. Zastavilo se u něj přepychové auto, v něm dvě dámy – tedy dámy v pravém slova smyslu, a pokoušely se panu profesorovi lámanou češtinou vyložit, že tady ve vesnici hledají nějaký barokní kostelík, který má být prý nádherný.

»Můžete klidně mluvit anglicky,« přerušil je a pak jen tak při přehazování písku jim plyně popsal cestu.

Poděkovaly, ale pořád si ho nejistě prohlížely. Až pak jedna ze sebe vypravila: »Vy jste zedník?«

Profesor jim klidně odpověděl, že nikoli, že je lékař z Prahy.

Dámy ztuhly, chvilku si spolu rozpačitě povídaly, pak s udiveným výrazem ve tvářích nasedly do auta a odjely.

To se může stát

MUDr. Oppl, asistent pražského Ústavu pro lékařskou chemii, si byl jednou něco koupit v obchodě s autopříslušenstvím u Jindřišské věže. Bylo to k večeru, bylo už